

ESPIRITUALITAT I ECOLOGIA

ESPAI OBERT

CRISTIANISME

SANT AGUSTÍ

- “¿Què amo, però, Senyor, quan a Vós amo? No aparença de cos, ni galanor de temps; no claredat de llum, vull dir aquesta als ulls amable; no dolces melodies de tota mena de cantúries; no grata fragància de flors i ungüents i aromes; no mannà, ni mel; no membres agradosos a les abraçades de la carn: no amo això, quan amo el Déu meu. I tanmateix amo alguna llum i alguna veu i alguna olor i algun menjar i alguna abraçada, quan amo el Déu meu, llum, veu, olor, menjar, abraçada del meu home interior; on resplendeix a la meva ànima allò que cap lloc no enclou; i on sona allò que cap temps no s’enduu; i on flaira allò que cap buf no escampa; i on sap allò que cap menja no minva; i on s’uneix allò que cap sacietat no separa. Això amo quan el Déu meu amo.
- I què és això? Vaig preguntar a la terra, i digué: “No sóc jo”, i confessaren el mateix totes les coses que hi ha en ella. Vaig preguntar a la mar i els abismes i *els rèptils d’ànimes vivents* (Gèn. 1, 20), i respongueren: “No som nosaltres el teu déu; cerca sobre de nosaltres”. Vaig preguntar a les aures espirables i digué tot l’aire amb els seus habitants: “s’enganya Anaxímenes; jo no sóc déu.” Vaig preguntar al cel, el sol, la lluna, els estels: “Tampoc nosaltres no som el Déu que cerques”, em digueren. I vaig dir a totes les coses que envolten les portes de la meva carn: “Parleu-me del meu Déu, que no sou vosaltres; digueu-me d’Ell alguna cosa.” I exclamaren amb gran veu: “*És Ell, qui ens ha fet*” (Salm 99, 3). Pregunta meva era el meu esguard; i resposta llur era la llur aparença. I vaig adreçar-me a mi mateix, i vaig dir-me: “Tu, qui ets?” I vaig respondre: “Un home.” I vet aquí que en mi mateix tinc a mà un cos i una ànima, l’un exterior, l’altra interior. ¿Quin dels dos és aquell d’on havia de cercar el Déu meu, que havia ja cercat pels cossos, des de la terra fins al cel, onsevulla que hagi pogut enviar per missatgers els raigs de la meva vista? Millor tanmateix allò interior. Car, com a president i jutge tots els corporals missatgers li venien a dur les respostes del cel i de la terra i de totes les coses que hi ha en ells, que deien: “No som Déu”, i: “*És Ell qui ens ha fet*”. L’home interior conegué aquestes coses per ministeri de l’exterior; jo interior vaig conèixer aquestes coses jo, jo ànima, pel sentit del meu cos. Vaig preguntar a la fàbrica del món sobre el Déu meu i va respondre’m: “No sóc jo, sinó que Ell va fer-me”. (**Confessions**, X, 6, 8-9, a **Confessions de Sant Agustí**, versió de Josep Mª Llovera, Ed. Lluís Gili, Barcelona, 1968², p. 229-230).

- “L’home va ser fet a imatge de Déu en la part de la seva natura en què sobrepassa les bèsties brutes; això és, és clar, la seva raó (*ratio*), o la seva ment (*mens*), o intel·ligència (*intelligentia*), o com sigui que desitgem dir-li.” (Lit. Comm. sobre Gen. 3, 20. 30 [PL 34, 292], citat a Mc Ginn, **The Foundations of Mysticism**, p. 244.)

Francesc d'Assís

- Altíssim totpoderós i bon Senyor, vostres són les llaors, la glòria, l'honor i tota benedicció. A Vós sol, Altíssim, se us adiuen i cap home no és digne d'anomenar-vos. Lloat sigueu, Senyor amb totes les creatures especialment missenyor el germà sol, el qual és dia i per ell ens il·lumineu. I ell és bell i radiant amb gran esplendor, de Vós, Altíssim, porta significació. Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana lluna i els estels, en el cel els heu fet clars, preciosos i bells. Lloat sigueu, Senyor meu, pel germà vent i per l'aire, l'ennuolat i el serè, i tot temps, pel qual a les vostres creatures doneu sosteniment. Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana aigua, la qual és molt útil i humil i preciosa i casta. Lloat sigueu, Senyor meu, pel germà foc, pel qual ens il·lumineu de nit i és bell i joganer i robust i fort. Lloat sigueu, Senyor meu, per la germana nostra mare terra,

la qual ens sosté i governa i produeix fruits diversos amb flors acolorides i herba.

Lloat sigueu, Senyor, per aquells que perdonen pel vostre amor, i aguanten malaltia i tribulació. Benaurats els qui les aguanten en pau, car de Vós, Altíssim, seran coronats.

Lloat sigueu, Senyor meu, per la nostra germana la mort corporal, de qui cap home vivent no pot escapar. Ai d'aquells que trobarà en pecats mortals! Benaurats aquells que trobarà en la vostra santíssima voluntat, car la mort segona no els farà mal. Lloeu i beneïu el meu Senyor, i doneu-li gràcies i serviu-lo amb gran humilitat.

JOAN DE LA CREU

- *"Mi Amado las montañas*
- *los valles solitarios nemorosos*
- *las ínsulas extrañas*
- *los ríos sonorosos*
- *el silbo de los aires amorosos*
- *la noche sosegada*
- *en par de los levantes de la aurora*
- *la música callada*
- *la soledad sonora*
- *la cena que recrea y enamora"* (estrofes 14-15 del **Cántico**, a SAN JUAN DE LA CRUZ, **Obras completas**, p., 750).

- "Cada una de estas grandezas es Dios y todas ellas juntas son Dios(...) por cuanto en este caso se une el alma con Dios **siente ser todas las cosas Dios** (...). Y así no se ha de entender que lo que aquí se dice que siente el alma es como ver las cosas en la luz o las criaturas en Dios, sino que en aquella posesión **siente serle todas las cosas Dios.**" (Cántico espiritual, 14, 5).

GEORGE FOX

- “Però les meves afliccions continuaven, i vaig estar sovint sota grans temptacions; vaig dejunar molt, i molts dies passejava per fora en llocs solitaris, i sovint agafava la meva Bíblia i anava a seure en arbres buits i llocs poc freqüentats fins que la nit arribava; i sovint de nit passejava trist sobre mi mateix, perquè jo era un home melancòlic en els temps en què el Senyor feia els seus primers treballs en mi” (NICKALLS, John L., **The Journal of George Fox**, p. 10)

- “En un altre temps se’m va fer entendre que Déu, que va fer el món, no habitava en temples fets amb les mans. Això, al principi, semblava una paraula estranya perquè a la vegada els sacerdots i la gent acostumaven a anomenar els seus temples i esglésies, llocs terribles, tant aviat terra santa com temples de Déu. Però el Senyor em va mostrar, per tal que hi veiés clarament, que ell no habitava en aquests temples que els homes havien ordenat i començat, sinó en els cors de la gent; ja que alhora Esteve i l’apòstol Pau donaven testimoni que ell no habitava en temples fets amb les mans, ni fins i tot en aquell que ell va ordenar una vegada que fos edificat, ja que el va destruir; sinó que la seva gent era el seu temple, i que ell habitava en ells. Això ho vaig entendre quan passejava pels camps anant a la casa dels meus familiars.” (NICKALLS, John L., **The Journal of George Fox** , Religious Society of Friends, Philadelphia, 1997, p. 8)

- “Després d’això vaig tornar a Nottinghamshire un altre cop i vaig anar a la vall de Beavor...I un matí, en què jo estava assegut a la vora del foc, un gran núvol va venir sobre meu i una temptació em va assetjar; però jo em vaig asseure en silenci. I va ser dit: “totes les coses venen naturalment”; i els elements i els estels van venir sobre meu de manera que em vaig sentir bastant enterbolit amb allò. Però mentre jo estava assegut, quiet i silenciós, la gent de la casa no va percebre res. I com que jo vaig seure silenciós sota ell [el núvol] i el vaig deixar sol, una viva esperança va brollar en mi i una veu vertadera que va dir: “Hi ha un Déu vivent que va fer totes les coses”. I immediatament el núvol i la temptació van desaparèixer i la vida va créixer arreu i el meu cor es va alegrar i vaig pregar al Déu vivent. (...). Aleshores em vaig encendre espiritualment a través de l’espasa flamejant cap al paradís de Déu. Totes les coses van ser noves, i tota la creació em va oferir un altre aroma que abans, més enllà del que les paraules poden expressar. No vaig conèixer res que no fos la puresa, i la innocència, i la justícia, essent renovat en la imatge de Déu per Jesucrist, per la qual cosa dic que vaig ser presentat a l’estat que Adam tenia abans de la seva caiguda. La creació se’m va obrir , i se’m va mostrar com totes les coses tenen els seus noms d’acord amb la seva natura i virtut” (George Fox, 1648 citat a **Quaker faith and practice**, The Yearly Meeting of the Religious society of Friends, Londres, 1999, 26, 02-03)

HENRY THOREAU

- “Però quan vaig baixar el turó cap a l’envermellit oest, amb l’arc de Sant Martí sobre la meva espatlla, i alguns sons suaus tintinabulants duts a la meva oïda a través de l’aire net, des de no sé quin racó, el meu Bon Geni va dir , “ves a pescar i caçar per tot arreu dia rere dia”, i descansa bora molts torrents i llars de foc sense por. Recorda el teu Creador en els dies de la teva joventut. Aixeca’t lliure de preocupació abans de l’albada, i cerca aventures. Deixa la lluna trobar-te bora altres llacs, i la nit sorprendre’t a qualsevol lloc com a casa. No hi ha camps més vastos que aquests, ni més valuosos jocs que puguin ser jugats aquí. Creix salvatge d’acord amb la teva natura, com aquestes serranes i falgueres, que mai esdevindran farratge de pagès. Deixa el tro retrunyir; allò que amenaça arruïnar les collites dels pagesos, no és cap missatge per a tu. Refugia’t sota el núvol mentre ells fugen als carros i cabanes. No deixis que capturar un ésser viu sigui el teu comerç sinó el teu esport. Gaudeix del país, però no te’n apropiïs. Per la manca d’empenta i de fe els éssers humans són on són, comprant i venent, i malgastant la seva vida com esclaus. (...). Els éssers humans tornen només ensinistrats de nit a casa des del camp o carrer més proper, on els ecos de la seva família els envolten, i la seva vida sospira perquè respira el seu propi alè un altre cop; les seves ombres matutines i vespertines van més enllà que els seus passos diaris. Hauríem d’arribar cada dia a casa de lluny, d’aventures, i perills, i descobertes, amb nova experiència i personalitat. (...). Les escenes més salvatges són inexplicablement familiars per a mi. Trobava en mi mateix, i encara hi trobo, un instint cap a una vida més alta, o, com s’acostuma a dir, més espiritual, com fan la majoria dels éssers humans, i un altre cap a un àmbit primitiu i salvatge, i personalment els reverencio tots dos. No estimo menys allò salvatge que allò bo.” (THOREAU, Henry D., **Walden**, ed. By Jeffrey S. Cramer, Yale University Press, New Haven, 2004, p. 200-202).

- “L’univers és més ample que les nostres perspectives d’ell. (...). “Dirigeix el teu ull cap a dins, i trobaràs. Mil regions a la teva ment, tanmateix desconegudes. Viatja-les, i siguis un expert en cosmografia de la llar” (citat d’un poema de William Habington) (...). Siguis el Mungo Park, el Lewis i Clarke i el Frobisher [noms d’exploradors famosos de l’època] dels teus propis corrents i oceans; explora les teves pròpies latituds més elevades (...). Siguis un Colom per als continents i mons sencers que hi ha dins teu, obra nous canals, no de comerç sinó de pensament. Cada ésser humà és el senyor d’un regne junt al qual l’imperi terrenal del Tsar és tanmateix un insignificant estat, un turonet deixat pel gel. (...). Hi ha continents i mars en el món moral, pels quals cada ésser humà és un istme o una cala encara inexplorada per ell mateix, però és més fàcil navegar molts milers de milles a través de fred, tormentes i caníbals, en un baixell governat, amb cinc-cents homes i nois per ajudar-me, que no pas explorar el mar privat, l’Atlàntic i Pacífic oceà d’un sol ésser” (THOREAU, Henry D., **Walden**, ed. By Jeffrey S. Cramer, Yale University Press, New Haven, 2004, p. 309-312).

- “No prefereixo cap religió o filosofia a una altra. No sento cap simpatia pel fanatisme i la ignorància que fan distincions transitòries , parcials i puerils entre la fe d’un ésser humà i la de d’un altre, com cristià i pagà. Reso per veure’m alliberat de l’estretor de mires, la parcialitat, l’exageració i el fanatisme. Per al savi, totes les religions, tots els països, són iguals. Estimo a Brahma, Hari, Buda i al Gran Esprit tant com a Déu.” (THOREAU, Henry D., **Diaris**)

BUDISME

NAGARJUNA

- “Del nirvana se dice que es lo que no ha sido abandonado ni alcanzado, lo que no ha sido destruido ni permanece, lo que no se extingue ni se produce. En verdad el nirvana no puede ser algo existente, pues, si lo fuera, sus características serían la vejez y la muerte. Pues no existe nada que se sustraiga a la vejez y a la muerte. (...). (...) el nirvana no es algo que existe. (...). Si el nirvana no es algo que existe, tampoco puede ser algo que no existe [pues no hay nada que negar]. (...). El Maestro habló del abandono del nacimiento y de la sed de prosperidad. Por eso, ni la existencia, ni la no existencia, son propias del nirvana. (...). No hay diferencia alguna entre samsara y nirvana, ni la hay entre nirvana y samsara. La cima del nirvana es la cima del samsara. Entre ambos, no es concebible ni la más sutil diferencia. Las conjeturas sobre el estado más allá del cese, o sobre los límites del mundo o sobre su eternidad, dependen de los supuestos límites, inferior o superior, del nirvana. Si todos los *dharma* son vacíos, ¿qué puede ser infinito, finito o finito e infinito a la vez, o ni finito ni infinito? ¿Qué puede ser idéntico a otra cosa? ¿Qué eterno, no eterno, o ambas cosas o ninguna de ellas? El Despierto no enseñó ningún *dharma* [principio] de nada en ningún lugar. Apaciguar cualquier aprehensión, apaciguar toda elucubración, es lo más saludable.” (NAGARJUNA, **Fundamentos de la vía media** (*Mulamadhyamakakarikah*), Siruela, trad. Per Juan Arnau Navarro, Madrid, 2004, p. 185-191 [XXV, 3. 7. 10. 19-24]) (S. II)

- “Para encontrar un buda todo lo que tienes que hacer es ver tu propia naturaleza. Tu propia naturaleza es el buda. Y el buda es la persona que es libre: libre de planes, libre de preocupaciones. Si no ves tu propia naturaleza y no haces más que dar vueltas todo el día buscando en otra parte, entonces nunca encontrarás un buda. La verdad es que no hay nada que encontrar. Pero para encontrar una comprensión tal necesitarás un maestro y deberás luchar para llegar a comprender. Vida y muerte son importantes, no las sufras en vano. No hay nada ventajoso en engañarte a ti mismo. Aunque cuentas con montañas de joyas y con tantos sirvientes como granos de arena hay en el Ganges, sólo los ves cuando tienes los ojos abiertos. Pero, ¿qué pasa cuando los cierras? Debes comprender que todo lo que ves no es sino un sueño o ilusión. Si no encuentras pronto un maestro, vivirás esta vida en vano. Es cierto que cuentas con naturaleza búdica, pero sin la ayuda de un maestro nunca la verás. Sólo una persona entre un millón alcanza la iluminación sin la ayuda de un maestro. Si, a pesar de ello, a causa de las condiciones, alguien comprende qué quería decir el Buda, entonces esa persona no necesita un maestro. Una persona así cuenta con un conocimiento superior a cualquier enseñanza. Pero a menos que cuentas con una bendición de ese tipo, deberás estudiar sin descanso y comprenderás mediante la instrucción.” (BODHIDHARMA, **Enseñanzas Zen**, Kairós, Barcelona, 1995, p. 31. 33). (Segle V-VI)

-

- "En lo que respecta al Camino, cuando queda establecido el Uno, nacen todas las cosas. Por ello, el principio de la unicidad se aplica a todas las cosas. La vastedad de lo Uno es evidente en la totalidad del cielo y de la tierra. su totalidad es sólida, como un bloque sin esculpir. Su dispersión es total, como si estuviera en suspensión. Aunque esté en suspensión, gradualmente se aclara; aunque vacío, gradualmente se llena. Es profundo como un océano, vasto como las nubes que flotan. Parece que no es nada, pero existe; parece estar ausente, pero está ahí." (LAO TSE, **Wen-Tzu - La comprensión de los misterios del Tao**, Edaf, Madrid, 2003, p. 44).

ESPIRITUALITAT ATEA

- “I quan contemplem aquesta immensitat que ens conté, adquirim una consciència òptima, per contrast, de la nostra petitesa. Ferida narcisista? Si es vol així... Però que engrandeix l'ànima, perquè l'ego, per fi instal·lat al seu lloc, deixa d'ocupar-ho tot. (...). Aquest és el motiu pel qual l'experiència de la natura, en la seva immensitat, és una experiència espiritual: perquè ajuda l'esperit a alliberar-se, com a mínim en part, de l'estreta presó del jo. (...). La contemplació de la immensitat, que torna ridícul l'ego, fa que el meu egocentrisme, i per tant l'ansietat, sigui una mica menys fort, una mica menys opressiu, fins al punt que, de vegades, sembla anul·lar-los per un moment. Quin assossec inesperat quan l'ego es retira! No hi ha altra cosa que el tot (amb el cos a l'interior, meravellosament a dins, com lliurat al món i a si mateix); no hi ha més que l'immens *haver-hi* de l'ésser, de la natura i de l'univers, i ja ningú en nosaltres pot sentir por, ni tan sols per ser tranquil·litzat; o, si més no, ja no hi ha ningú, en aquest moment, en aquest cos, per preocupar-se per la por o la seguretat, per l'angoixa o el perill... És el que els grecs anomenaven *ataràxia* (l'absència de torbació en l'ànima), i el que els llatins van traduir com a *pax* (la pau, la serenitat), tot i que per damunt de tot no es tracta d'una paraula (Krishnamurti: “La paraula “tranquil·litzat” no és la tranquil·litzat”), ni d'un concepte, sinó d'una experiència, que ens condueix al jo, o el travessa, alhora que se n'allibera” (COMTE-SPONVILLE, André, **L'ànima de l'ateisme – Introducció a una espiritualitat sense Déu**, p. 151-153)

- “Aquella nit, després de sopar, vaig sortir a passejar amb alguns amics per aquell bosc que ens estimàvem. Era fosc. Caminàvem. De mica en mica, els riures es van apagar; les paraules escassejaven. Hi quedava l’amistat, la confiança, la presència compartida, la tendresa d’aquella nit i de tot...No pensava en res. Mirava. Escoltava. Envoltat per la foscor del sotabosc. La sorprenent lluminositat del cel. El silenci sorollós del bosc: alguns cruixits de les branques, alguns crits d’animals, el soroll més sord dels nostres passos...Tot això feia que el silenci fos més audible. I de sobte...què? No res! És a dir, tot! Cap discurs. Cap sentit. Cap interrogació. Només una sorpresa. Només una evidència. Només una felicitat que semblava infinita. Només una pau que semblava eterna. El cel estelat sobre el meu cap, immens, insondable, lluminós, i cap altra cosa en mi llevat d’aquell cel, del qual jo formava part, cap altra cosa en mi llevat d’aquell silenci, d’aquella llum, com una vibració feliç, com una alegria sense subjecte, sense objecte (sense altre objecte que tot, sense altre subjecte que ella mateixa), cap altra cosa en mi, en la nit fosca, que la presència enlluernadora de tot! Pau. Una pau immensa. Simplicitat. Serenitat. Alegria. Aquestes dues últimes paraules podrien semblar contradictòries, però no es tracta de paraules: era una experiència, un silenci, una harmonia. Formava una mena de calderó, però etern, sobre un acord perfectament afinat, que era el món. Em sentia bé. Sorprenentment bé! Tan bé que no sentia la necessitat de dir-m’ho, ni tan sols el desig que no acabés. Ja no hi havia paraules, ni mancança ni espera: pur present de la presència. Amb prou feines puc dir que hi passejés: només hi havia la passejada, el bosc, els estels, la colla d’amics...Ja no hi havia *ego*, ni separació ni representació: únicament la presentació silenciosa de tot. Ja no hi havia judicis de valor: tan sols el que és real. Ja no hi havia temps: tan sols el present. Ja no hi havia el no-res: tan sols l’èsser. Ja no hi havia insatisfacció, ni odi, ni por, ni còlera ni angoixa: únicament alegria i pau. Ja no hi havia comèdia, ni il·lusions ni mentides: tan sols la veritat que em conté i a la qual jo no continc. Tot això va durar tot just alguns segons. Alhora, em sentia agitat i reconciliat, alterat i més tranquil que mai. Despreniment. Llibertat. Necessitat. L’univers per fi retornat a si mateix. Finit? Infinit? No es plantejava la pregunta. Ja no hi havia preguntes. Com podrien haver-hi respostes? Només hi havia l’evidència. Només hi havia el silenci. Només hi havia la veritat, però sense frases. Només el món, però sense significació ni meta. Només la immanència, però sense contrari. Només el que és real, però sense l’altre. Ni fe. Ni esperança. Ni promesa. Només hi havia el tot, i la bellesa del tot. Amb això, n’hi havia prou. Això era molt més que suficient! Acceptació, però alegre. Quietud, però tònica (sí, provocava com un inesgotable coratge). Repòs, però sense fatiga. I la mort? No era res. I la vida? Només era aquesta palpitació de l’èsser dins meu. I la salvació? Només era una paraula, o era això mateix. Perfecció. Plenitud. Beatitud. Quin goig! Quina felicitat! Quina immensitat! Em vaig dir: “això és el que Spinoza anomena “l’eternitat”...”. I això, us ho imagineu, la va fer cessar, o més aviat me’n va expulsar. Tornaven les paraules, i el pensament, i l’ego, i la separació....(...). Va ser el moment més bonic que hagi viscut mai, el més alegre, el més serè i el més evidentment espiritual.” (COMTE-SPONVILLE, André, **L’ànima de l’ateisme – Introducció a una espiritualitat sense Déu**, p. 159-161).

MÍSTICA DE LA NATURA

- “No podía precisar su duración. Me parece que su amplitud era variable ; a veces daba a un día entero un ambiente cuyos efectos sentía (...), a veces se ahogaba en un deslumbramiento en el que perdía el control de la duración, de modo que un minuto podía parecer una eternidad o una hora pasar como un instante. Pero no perdía la consciencia. Más bien tenía la impresión contraria: mi pensamiento, en lugar de desaparecer a fuerza de dividirse, se concentraba, se densificaba como una bola caliente en el fondo de mi cuerpo; luego, sin metamorfosis discernible, se esparcía como una capa disolvente a través del espacio. ¿Era aspirado por el universo o el universo penetraba en mí? Esas expresiones apenas tenían sentido en este caso, puesto que las fronteras entre mi cuerpo y el mundo se desvanecían, o, más bien, parecían no haber sido sino una alucinación de mi razón que se fundía en los fuegos de la evidencia (...), todo estaba allí, más presente que nunca, desde mi piel ofrecida al sol y al viento, hasta las flores abiertas y las piedras esparcidas, todo continuaba existiendo, e incluso más vivamente si es posible (...). Sin embargo, esta armonía exigía una serie de operaciones secretamente analógicas. Yo ignoraba el porqué y el cómo de esta química, yo sabía solamente que suponía la acción de la luz, a veces como una cascada inmóvil, penetrando el espacio y las cosas (y el viento podía reemplazarla en ese papel, a condición de soplar sin ráfagas, o el movimiento de las copas de los árboles en los bosques, o también el agua, monotonía universal de la lluvia, cascadas siempre recomenzadas, cantos de los arroyos vertidos en la copa del cielo, rumor fosforescente de las mareas en la oscuridad de las noches); a veces como una miel dorada que fijaba la naturaleza en el corazón de una solidificación translúcida, que podía también, en ciertos días, aparecer en el espejo frío de los estanques, en las arenas confundidas con las brumas y la alta mar, a lo lejos, movimiento que devenía ley de una inmovilidad esencial (...). Había variantes en esos viajes inmóviles, pero actuaban más bien con los seres que con las cosas, al menos que con las cosas inertes, pues las nubes se enganchaban a veces a mi vuelo, y el flujo rompiente de las olas, y también la tierra, si era lo bastante blanda para reaccionar a la presión. Si no, necesitaba la complicidad del sol para fundir mi cuerpo a la roca que me llevaba, o la caricia de mi piel que comunicaba su estremecimiento a la materia. Prefería las plantas: las flores, cuando se abrían como ojos sin rostro, las hojas, que tendían sus dulces manos moviéndose en el cielo, los árboles en cuyo corazón me perdía, mis piernas que hundían sus raíces en el suelo, mis brazos, que se fijaban el aire-alimento, y mi boca, limbo embriagado, que bebía la luz. Los animales, eso era otra cosa, el objeto de un deseo más que de un éxtasis, sobretudo los pájaros, que aleteaban en mi pecho y cantaban en mi garganta y sacudían sus plumas en mi piel, mientras la conciencia difusa de su ojo redondo invadía la mía, como si la vida se redujera a los latidos precipitados de un corazón minúsculo en el seno del espacio estremecido.” (FABRE, Marius, “Fragments autobiographiques”, a *Hermès*, n. 3 (1964-1965) p. 91-92).

- “De golpe, sin ningún signo de advertencia, me encontré envuelto en una nube del color de una llama. Por un instante, pensé en un fuego, en un inmenso incendio que asolaba el interior de esta gran ciudad, en algún barrio cercano al que yo me encontraba. Un instante después, comprendí que el incendio estaba en mí. A continuación me vi sumido en un sentimiento de exultación, una alegría inmensa acompañada o seguida inmediatamente por una iluminación intelectual imposible de describir. Entre otras cosas, tuve ocasión no ya de creer, sino de ver, que el universo, lejos de estar hecho de materia inerte, es, al contrario, una Presencia viva. Tomé conciencia de la vida eterna en mí mismo. No era la convicción de que la poseería un día, sino más bien de que la poseía ya. Vi que todos los hombres son inmortales, que el orden cósmico está dispuesto de este modo, que todas las cosas actúan conjuntamente para el bien de cada uno y de todos. Vi que el principio fundador del mundo, de todos los mundos, es lo que nosotros llamamos amor y que la felicidad de todos y de cada uno es, a largo plazo, absolutamente segura. La visión no duró más que algunos segundos, pero su recuerdo, unido a la noción de la realidad de su contenido, se ha mantenido a través del cuarto de siglo que ha pasado desde entonces”. (BUCKE, Richard Maurice, citat per JAMES, W., **The Varieties of Religious Experience**, a HULIN, Michel, **La mística salvaje – En las antípodas del espíritu**, Siruela, Madrid, 2007, p. 38-39).